

Konsolidacja przedsiębiorstw energetycznych drogą do zwiększenia ich innowacyjności?

Wprowadzenie

Tempo i zakres kreowania oraz wdrażania innowacji uznaje się za podstawowe źródło budowania przewagi konkurencyjnej. Powyższa tendencja znajduje odzwierciedlenie w strategiach przedsiębiorstw, które w dużej mierze ukierunkowane są na zwiększanie ich innowacyjności¹.

Wśród wielu definicji pojęcia *innowacji* szczególne znaczenie odgrywa definicja opracowana przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), zgodnie z którą innowacja (*innovation*) to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi), procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem².

Na tle przytoczonej definicji powstaje pytanie czy przedsiębiorstwa energetyczne są w stanie wdrażać innowacje? Wątpliwości dotyczące powyższej kwestii wynikają z charakteru przedsiębiorstw energetycznych, które zaliczane są do przedsiębiorstw sektorowych. Warto również rozważyć czy potencjalna koncentracja grup energetycznych może przyczynić się do wzrostu innowacyjności całego sektora. Pozytywna odpowiedź na to pytanie rodzi kolejne: czy konsolidacja przedsiębiorstw energetycznych jest dopuszczalna w świetle ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów³? W 2011 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów definitywnie stwierdził, że nie⁴. Jakie stanowisko zająłby dzisiaj? Nie ulega wątpliwości, że przez ostatnie cztery lata uwarunkowania na rynku energetycznym uległy istotnym zmianom. Czy są one na tyle znaczące, aby wpłynąć na dotychczasowe stanowisko Prezesa UOKiK? Trwająca dyskusja na temat potencjalnej koncentracji grup energetycznych powoduje, że powyższe pytania są jak najbardziej zasadne.

1. Potencjalne obszary innowacji w przedsiębiorstwach energetycznych.

¹ K. Poznańska, *Innowacyjność jako źródło przewagi konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw*, Warszawa 2003 [online], <http://www.rsi.org.pl/dane/download/innowacyjnosc_jako.pdf> [dostęp: 22.03.2015].

² *Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*. Wydanie trzecie, OECD i Eurostat 2005, (polskie wydanie Warszawa 2008, s. 48); Warto zaznaczyć, że polski ustawodawca definiuje pojęcie „działalności innowacyjnej” jako działalności polegającej na opracowaniu nowej technologii i na jej podstawie uruchomieniu wytwarzania nowych lub znacząco ulepszonych towarów, procesów lub usług - art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 226.).

³ Dz. U. Nr 50 poz. 331 z późn. zm.

⁴ Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 13 stycznia 2011 r. nr DKK – 1/2011.

W odróżnieniu od standardowych przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa sektorowe, w tym przedsiębiorstwa energetyczne, oferują specyficzny charakter usług - usługi użyteczności publicznej. Świadczenie tych usług jest zabezpieczone przez władzę publiczną na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, państwo gwarantuje niezakłócone dostawy usług użyteczności publicznej (np. dostawy energii elektrycznej), a tym samym konieczność ich realizowania bez względu na interes gospodarczy przedsiębiorców. Po drugie, organy władzy publicznej czuwają nad jakością tych usług⁵. W konsekwencji ostateczny „produkt” oferowany przez przedsiębiorstwa energetyczne jest całkowicie zestandaryzowany i nie różni się praktycznie w żaden sposób od „produktu” oferowanego przez konkurencję. Można zatem zaryzykować tezę, że sektorowe przedsiębiorstwo energetyczne nie jest w stanie wdrażać innowacji produktowych. Tym samym jest ono zmuszone poszukiwać innowacji w innych obszarach.

Jednym z takich obszarów są innowacje w obrębie procesu. Polegają one na wdrożeniu nowej lub znacząco udoskonalonej metody *produkcji* lub *dostawy*. Do tej kategorii zalicza się znaczące zmiany w zakresie technologii, urządzeń lub oprogramowania⁶. W przypadku przedsiębiorstw energetycznych doskonałym miejscem na wdrażanie innowacji procesowych jest segment wytwarzania energii (*produkcji*) oraz jej dystrybucji (*dostawy*).

Dwa ostatnie obszary wdrażania innowacji wyodrębnione w definicji OECD dotyczą nowych metod marketingowych oraz metod organizacyjnych. Warto zaznaczyć, że są to pojęcia nowe, które nie występowały we wcześniejszych edycjach *Podręcznika Oslo*. Niemniej jednak bagatelizowanie innowacji w obrębie tych obszarów wydaje się być błędem. Za powyższym twierdzeniem przemawiają dynamiczne zmiany otaczającej nas rzeczywistości, a przede wszystkim niespotykany dotąd przepływ informacji. Ponadto, rozwój energetyki rozproszonej, przy jednoczesnym wzroście liczby „prosumentów” oraz technologii z zakresu *smart metering*, może stać się źródłem nieznanych dotychczas rozwiązań, które pozwolą na zastosowanie wielu innowacyjnych metod marketingowych i organizacyjnych.

Powyższe rozważania potwierdzają, że specyfika przedsiębiorstw sektorowych i oferowanych przez nie usług nie stoi na przeszkodzie efektywnemu wdrażaniu innowacji. Nie mniej jednak powstaje kolejne pytanie: jak zoptymalizować funkcjonowanie przedsiębiorstw energetycznych, aby w pełni wykorzystały swój potencjał w uzyskiwaniu przewagi konkurencyjnej.

⁵ T. Długosz, *O obowiązkach użyteczności publicznej na gruncie unijnego prawa energetycznego*, [w:] T. Długosz (red.), *Ochrona konkurencji i konsumentów w prawie sektorów infrastrukturalnych*, Kraków 2012, s. 15.

⁶ *Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia...* s. 51.

2. Obecny poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw energetycznych.

Analiza innowacyjności przedsiębiorstw energetycznych działających na polskim rynku skłania do wniosku, że praktyczne jej znaczenie w segmentach wytwarzania i dostarczania energii jest znikome. Wynika to – w polskich realiach - głównie z braku wystarczającego kapitału na kosztowne inwestycje w infrastrukturę. Oczywiście, stwierdzenie że takich nakładów nie ma - byłoby nadużyciem. Niemniej jednak znaczna ich część ma charakter odtworzeniowy, a zatem nie jest nakierowana na wdrażanie innowacyjnych technologii⁷. Co więcej, działania uchodzące za innowacyjne są w dużej mierze stymulowane przez państwo lub Unię Europejską. Jako doskonały przykład powyższego zjawiska może służyć wpływ unijnej polityki energetyczno-klimatycznej na przyrost energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii (OZE). Wprawdzie pojawiają się innowacyjne i niezależne projekty, jak chociażby wdrażanie inteligentnego opomiarowania zainicjowane przez Energa-Operator S.A. w 2010 r.⁸, aczkolwiek wciąż są to unikatowe przedsięwzięcia o stosunkowo małej skali.

Mimo niedostatecznych inwestycji w infrastrukturę nie sposób nie zauważyć, że polska energetyka ulega ciągłym zmianom. Zmienia się również jej postrzeganie w opinii publicznej. Grupy energetyczne powstałe w wyniku „Programu dla elektroenergetyki” z 2006 r. to teraz mecenas kultury, sponsorzy imprez sportowych oraz inicjatorzy projektów naukowych. To przedsiębiorstwa zarządzane w sposób dynamiczny i nowoczesny. Takie przedsiębiorstwa zdają sobie sprawę z daleko idącej potrzeby podejmowania wspólnych działań – tak tylko bowiem możliwe jest zachowanie silnej pozycji na rynku, który mimo barier technologicznych z czasem może stać się rynkiem o zasięgu europejskim. Podejmowanie wspólnych inicjatyw jest w oczywisty sposób korzystne ekonomicznie i logistycznie oraz sprawia, że działania prowadzone w obszarze innowacji mają większe szanse powodzenia.

Inwestycje w innowacje nie są bowiem inwestycjami krótkoterminowymi. To efekt nakładu wielu lat pracy, nierzadko pokoleń, specjalistów, którzy wykorzystując wspólne doświadczenia - będą w stanie wypracować korzystne rozwiązania. Bezcelowym wydaje się

⁷ *Inwestycje w polskiej energetyce. Raport Fundacji Polski Kongres Gospodarczy*, Warszawa 2013, [online], <http://fundacjapkg.org/sites/default/files/materialy/raport_fpkg_inwestycje_w_polskiej_ener-getyce.pdf> [dostęp 25.03.2015].

⁸ *Odpowiedź popytu na taryfy wielostrefowe. Raport z testu konsumenckiego*, wrzesień 2014, [online], <http://www.energa-operator.pl/upload/wysiwyg/dokumenty_do_pobrania/aktualnosci/20141006/raport_wyniki_testu_konsumenckiego_kalisz.pdf> [dostęp 25.03.2015].

więc powielanie efektów ich pracy poprzez jednoczesne opracowywanie danych technologii, rozwiązań, strategii w ramach różnych podmiotów gospodarczych.

W świetle powyższych rozważań za zasadne można uznać stwierdzenie, że krokiem w dobrym kierunku było zawarcie w połowie 2014 r. porozumienia pomiędzy GK ENEA, Grupą Energa, PGE Polską Grupą Energetyczną oraz Tauronem Polską Energią. Na jego podstawie spółki wchodzące w skład wyżej wymienionych grup kapitałowych podjęły współpracę w obszarze innowacji, badań i podnoszenia konkurencyjności. Jak wynika z doniesień prasowych¹¹, gros działań podejmowanych w ramach porozumienia skupiać się ma na wdrażaniu proekologicznych rozwiązań mających na celu obniżenie emisyjności produkcji energii elektrycznej, zwiększenie efektywności jej dystrybucji oraz prace nad magazynowaniem energii elektrycznej. Jednym z priorytetów porozumienia jest również bardziej skuteczne pozyskiwanie środków z funduszy unijnych dedykowanych innowacjom.

Należy jednak zadać zasadnicze pytanie – ile innowacji w takiej innowacji. Wydaje się bowiem, że współcześnie największą słabością polskich rozwiązań innowacyjnych jest to, że są one często spóźnione i kosztowne. W konsekwencji polscy przedsiębiorcy skłaniają się raczej do zakupu technologii z zagranicy niż do inwestowania w wynalazki rodzimych badaczy. Rozwiązanie zakładające kooperacje biznesu oraz nauki już na etapie rozwoju i badań nad projektem, jest przesłanką komercyjnego sukcesu, a tym samym warunkiem na wniesienie wartości dodanej do polskiej gospodarki. Oczywiście, winą za obecny – dość ograniczony rozwój współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi a przedsiębiorcami – obarczyć można przede wszystkim skostniałą regulację prawną w zakresie m.in. prawa patentowego oraz brak wypracowanej metodologii współpracy pomiędzy tymi podmiotami. Warto jednak rozważyć to zagadnienie również z perspektywy opłacalności podejmowania takich działań przez przedsiębiorstwa energetyczne w obecnym kształcie.

Po pierwsze, należy wziąć pod uwagę dość zachowawczy w treści charakter porozumienia czterech głównych grup kapitałowych na polskim rynku elektroenergetycznym. Oczywiście, treść nie zawsze idzie w parze z charakterem realizowanych przedsięwzięć, na możliwe do oceny efekty porozumienia przyjdzie nam bowiem jeszcze poczekać. Ważniejszą wydaje się być refleksja, że wspomniana powyżej kooperacja biznesu i nauki – niezbędna do rozwoju prawdziwie innowacyjnej polskiej gospodarki – jest przedsięwzięciem kosztownym, o często niemożliwych do przewidzenia szansach powodzenia.

¹¹ M.in. *Cztery grupy energetyczne we wspólnych projektach badawczych*, <<http://www.ekonomia.rp.pl/>>, [dostęp: 24.03.2015 r.], *Porozumienie Enei, Energi, PGE i Tauron ws. innowacji*, <<http://energetyka.wnp.pl/>>, [dostęp: 24.03.2015 r.]

Czy zatem gotowe do podejmowania takiego ryzyka są przedsiębiorstwa w obecnym ich kształcie czy raczej jedynym środkiem do zrealizowania wizji prawdziwie innowacyjnej spółki energetycznej jest rozważana obecnie koncentracja PGE i Energi oraz Tauronu i Enei.”

2.1. Zakaz koncentracji PGE z Energa – utracona szansa polskiej energetyki?

W zgłoszeniu będącym podstawą wydania decyzji z dnia 13 stycznia 2011 r.¹² PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. wskazywało jako jeden z argumentów za wydaniem zgody na koncentrację założenie, że może ona przyczynić się do rozwoju technicznego: „zdaniem Zgłaszającego nastąpi wzrost zdolności połączonych podmiotów do finansowania badań oraz wdrażanie nowoczesnych technologii. Zwiększony potencjał inwestycyjny połączonych podmiotów przełoży się bezpośrednio na zdolność do finansowania badań i wdrażania nowoczesnych technologii oraz rozwój krajowej infrastruktury energetycznej (co również należy rozumieć w kategorii rozwoju technicznego).”¹³

Prezes UOKiK nie uznał tych argumentów za wystarczające i w toku dokonywania oceny ich relewantności pod kątem art. 20 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów¹⁴, doszedł do wniosku, że nie są spełnione przesłanki do wydania zgody nadzwyczajnej. Uzasadnił to przy tym stwierdzeniem, że zwłaszcza PGE jako podmiot powstały w wyniku przekształceń z 2006 r., jest w stanie dokonać inwestycji niezbędnych np. z punktu widzenia inwestycji odtworzeniowych, ale również w zakresie rozwoju nowoczesnych technologii. Należy zastanowić się, czy w obecnym stanie faktycznym – przy założeniu, że przedsiębiorstwa faktycznie zdecydowałyby się na koncentracje - decyzja Prezesa UOKiK nie byłaby analogiczna. Należy jednak te założenia poczynić z pominięciem rozważań na temat opinii Prezesa UOKiK jakoby podjęte przez Radę Ministrów cztery lata wcześniej działania w ramach „Programu dla elektroenergetyki” czyniły w istocie bezpodstawną zmianę tego programu w późniejszym okresie (opinia taka jest w istocie blokowaniem polityki rządowej w zakresie bezpieczeństwa energetycznego kraju). Po drugie, powinniśmy również abstrahować od faktu, że przyznanie Prezesowi UOKiK kompetencji do - *de facto* - decydowania o zasadności tej polityki, jest w doktrynie zagadnieniem bardzo

¹² Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 13 stycznia 2011 r. nr DKK – 1/2011

¹³ Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 13 stycznia 2011 r., s. 63-64.

¹⁴ W myśl art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes UOKiK wydaje w drodze decyzji zgodę na dokonanie koncentracji, w wyniku której konkurencja na rynku zostanie istotnie ograniczone, w szczególności przez powstanie lub umocnienie pozycji dominującej na rynku, w przypadku gdy odstąpienie od zakazu koncentracji jest uzasadnione, a w szczególności przyczyni się ona do rozwoju ekonomicznego lub postępu technicznego lub też może ona wywrzeć pozytywny wpływ na gospodarkę narodową.

kontrowersyjnym.¹⁵ Wydanie decyzji w tak ważkiej kwestii nie przeszkodziło bowiem Prezesowi poprzeć swojego stanowiska „argumentami pozostającymi raczej w obszarze potencjalnych i hipotetycznych skutków koncentracji dla konkurencji i dobrobytu konsumentów, a nie dowodami na brak przesłanek odstąpienia od zakazu na gruncie art. 20 ust. 2 OKiKU”¹⁶.

Oczywiście, nie jesteśmy władni odpowiedzieć na pytanie o przyszłą decyzję Prezesa, możemy jednak na tym etapie pokusić się o pewne hipotetyczne założenia. Po pierwsze więc należy stwierdzić, że kondycja grup energetycznych powstałych w wyniku przekształceń sektora w 2006 r. nie zmieniła się zbyt znacząco. Mamy tutaj na myśli przede wszystkim zagadnienia takie jak liczba odbiorców, nowe moce wytwórcze, udział w rynku i inne. Nie wydaje się być to na pewno zmiana na tyle istotna, by wzbudzić w Prezesie UOKiK przeświadczenie, że jako taka stanowi wystarczający argument za wydaniem zgody na dokonanie koncentracji. W związku z tym należy przyjrzeć się przede wszystkim obecnemu otoczeniu prawnemu energetyki – ta bowiem może być jedną z przesłanek za wydaniem odmiennej od poprzedniej decyzji. Otoczenie prawne oraz uwarunkowania rynkowe, w jakich funkcjonują polskie grupy energetyczne będzie wywierało na nie coraz to nowe naciski w kierunku wprowadzania rozwiązań innowacyjnych, prokonkurencyjnych oraz prorozwojowych. Chcąc zyskać pozycję liczących się graczy na rynku europejskim - który być może nie powstanie w ciągu najbliższych lat, lecz raczej dekad - musimy już teraz podejmować wszelkie starania i stosować wszelkie możliwe środki by wykorzystać szansę na zyskanie pozycji lidera w regionie.

3. Ponowna propozycja konsolidacji w branży energetycznej – koncentracja środkiem do innowacyjności?

Od początku 2015 r., w związku z wypowiedzią Ministra Skarbu Państwa, ma miejsce ożywiona dyskusja na temat koncentracji czterech grup energetycznych z udziałem Skarbu Państwa – PGE (58,39 %), Tauron (30,06 %), Energa (51,52 %), Enea (51,50 %) ¹⁷.

¹⁵ „Należy się zgodzić z postulatem T. Skocznego, aby dokonać istotnej zmiany komentowanego przepisu. (...) Można ponadto postulować, aby w zmienionym przepisie zawrzeć przesłankę związaną z faktem, że Prezes Urzędu, jako centralny organ administracji rządowej, jest związany normatywnymi dokumentami rządu, wyznaczającymi politykę państwa. Przesłanka ta – powoływanie się na wieloletnie programy rozwoju określonej dziedziny gospodarki – była dotąd zresztą powoływana w decyzjach Prezesa.” A. Stawicki, E. Stawicki, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, (red.) A. Stawicki, E. Stawicki, Warszawa 2011, s. 508

¹⁶ P. Lissoń, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, (red.) T. Skoczny, Warszawa 2014, s. 727 (za:) T. Skoczny, *Zgody szczególne w prawie kontroli koncentracji*, Warszawa 2012, s. 194-195

¹⁷ Dane pochodzą ze strony Ministerstwa Skarbu Państwa, na dzień 30.09.2014 r. – Wyszukiwarka spółek z większościovym udziałem Skarbu Państwa – strona internetowa - <http://nadzor.msp.gov.pl/nad/import/3.dok.html> oraz wyszukiwarka spółek z mniejszościovym udziałem Skarbu Państwa - <http://nadzor.msp.gov.pl/nad/import/1.dok.html>

Ministerstwo miało ogłosić projekt propozycji konsolidacji przedsiębiorstw elektroenergetycznych do końca stycznia 2015 r., jednak nadal nie został on upubliczniony. Będąc jednak zwolennikami dyskusji na temat potencjalnej zmiany punktu widzenia przez Prezesa UOKiK w stosunku do tego, który mieliśmy okazję poznać w styczniu 2011 r., podejmiemy próbę odpowiedzi na postawione w tytule rozdziału pytanie.

Przez ostatnich kilka lat struktura rynku nie zmieniła się znacząco, możemy jednak z całą pewnością stwierdzić, że doszło do wzmocnienia pozycji konsumenta, zmieniło się również otoczenie prawne sektora elektroenergetycznego. Mamy zatem do czynienia z odmiennym od poprzedniego stanem faktycznym. Poniżej przeanalizujemy najważniejsze zmiany jakie można było zaobserwować na rynku energii elektrycznej od czasu wydania negatywnej decyzji przez Prezesa UOKiK w 2011 r.:

1. **Publiczna sprzedaż energii elektrycznej** – w sierpniu 2010 r. wprowadzono obowiązek publicznej sprzedaży energii elektrycznej przez przedsiębiorstwa zajmujące się jej wytwarzaniem (art. 49a ustawy - Prawo energetyczne²⁰), co poskutkowało zmianą rynku handlu energią. I tak – przed zmianą ustawy główną rolę na nim odgrywały kontrakty dwustronne, które w 2010 r. stanowiły 89,8%, by w 2012 r. stanowić już tylko 33% form handlu hurtowego. Ta tendencja spadkowa w kolejnych latach utrzymała się, przy jednoczesnym wzroście znaczenia sprzedaży energii poprzez giełdę – w 2011 r. nastąpił wyraźny wzrost z 4,2 % z 2010 r. do 61,8 % w 2012 r.²¹, a z kolei „całkowity wolumen transakcji zawartych w 2014 roku, na wszystkich rynkach dedykowanych energii elektrycznej na Towarowej Giełdzie Energii, wyniósł 186,80 TWh. Oznacza to wzrost o 5,8 proc. w stosunku do roku 2013 (176,55 TWh). Łączne obroty stanowią zatem aż 119,4 proc. produkcji energii w Polsce i 117,7 proc. krajowego zużycia.”²²

2. **Rynek detaliczny** – uczestnikami rynku detalicznego są odbiorcy końcowi oraz OSD i sprzedawcy energii elektrycznej (przedsiębiorstwa obrotu). „W 2012 r. ogólna liczba podmiotów posiadających koncesję na obrót energią elektryczną wyniosła ok. 360, przy czym w dużej mierze były to pionowo zintegrowane przedsiębiorstwa energetyki przemysłowej.”²³ Natomiast już pod koniec 2013 r. zanotowano 382 ważnych koncesji na obrót energią

²⁰ Dz.U. z 1997 r. Nr 54, poz. 348 z późn. zm.

²¹ Dane na podstawie - Charakterystyka rynku energii elektrycznej – 2012 r., Urząd Regulacji Energetyki, strona internetowa: <http://www.ure.gov.pl/pl/rynki-energii/energia-elektryczna/charakterystyka-rynku/5314,2012.html>

²² Informacja prasowa TGE S.A.: „Towarowa Giełda Energii osiągnęła w 2014 r. rekordowe obroty na rynkach energii elektrycznej i gazu” z dnia 5 lutego 2015 r., informacja dostępna na stronie: http://www.tge.pl/fm/upload/komunikaty/2015/2015_02_05_TGE_osigna_w_2014_r_rekordowe_obroty_na_rynkach_energii_elektrycznej_i_gazu.pdf (odwiedzona dnia 23.03.2015 r., g. 18.00)

²³ Sprawozdanie z działalności Prezesa URE 2012, s. 32, marzec 2013 r.

elektryczną²⁴. Od 2012 r. na rynku funkcjonuje sześć lub pięć (ze względu na konsolidację w ramach grupy Tauron) „dużych” OSD. Oprócz tego na rynku występuje w różnych latach od 150 do 180 mniejszych podmiotów prowadzących działalność dystrybucyjną²⁵. Strona popytowa rynku detalicznego utrzymuje się stale na podobnym poziomie od lat – czyli ok. 15 mln odbiorców końcowych.

3. **Zmiana sprzedawcy** – mimo że w pierwszych latach po wprowadzeniu możliwości zmiany sprzedawcy (od 1 lipca 2007 r.) odsetek odbiorców, którzy na taką zmianę się zdecydowali był rzeczywiście niewielki, należy zwrócić uwagę na dane przytoczone przez Urząd Regulacji Energetyki, zgodnie z którymi „od początku procesu liberalizacji rynku energii, czyli na przestrzeni ostatnich pięciu lat, zmiany dostawcy dokonało ok. 288 tys. gospodarstw domowych i blisko 123 tys. podmiotów instytucjonalnych. W 2014 r. dynamika zmian w przypadku tych pierwszych wyniosła 112,2%, a przypadku tych drugich - 32,6%.”²⁶

Warto również wziąć pod uwagę **zmianę otoczenia prawnego**, jaka nastąpiła od 2011 r., zwłaszcza w kontekście regulacji konkurencji na rynku energii elektrycznej oraz poprawy sytuacji konsumentów. Największy wpływ na zmianę funkcjonowania rynku energii elektrycznej ma oczywiście tzw. Mały trójpak energetyczny – nowelizacja ustawy - Prawo energetyczne, która weszła w życie 11 września 2013 r.²⁷. Najważniejsze postanowienia wprowadzone tą nowelizacją to m.in. zmiany art. 9d ustawy dotyczące rozdziału działalności sieciowej (przesyłu i dystrybucji) od działalności w zakresie wytwarzania i obrotu oraz wzmocnienie praw odbiorców (w tym np. szczegółowe określenie elementów umowy sprzedaży i umowy kompleksowej, której stroną jest odbiorca energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, nakaz kierowania informacji do odbiorców w sposób przejrzysty, ułatwienie korzystania z prawa do zmiany sprzedawcy, mechanizm ochrony odbiorców wrażliwych energii elektrycznej). Ustawa ta odcisnęła także swoje piętno w rozwoju energetyki „prosumenckiej”.

Należy również wskazać, że w najbliższym czasie największy wpływ na rozwój elektroenergetyki będą miały dwa rozporządzenia:

²⁴ Sprawozdanie z działalności Prezesa URE 2013, s. 37, tabela 8., kwiecień 2014 r.

²⁵ Aktualnie ich liczba to 170 – dane pochodzą z Biuletynu Informacji Publicznej URE: <http://bip.ure.gov.pl/bip/-rejestry-i-bazy/operatorzy-systemow-el/787,Operatorzy-systemow-elektroenergetycznych-dane-adresowe-i-obszary-dzialania.html>

²⁶ „Zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w 2014 r.”, Urząd Regulacji Energetyki, <http://www.ure.gov.pl/pl/-urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/5967,Zmiany-sprzedawcy-energii-elektrycznej-w-2014-r.html>

²⁷ Ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 984),

1. **rozporządzenie REMIT**²⁸ - które wprowadza takie środki prawne jak obowiązki w zakresie publikowania informacji wewnętrznych, zakazy praktyk stanowiących nadużycia na hurtowym rynku energii, obowiązek raportowania do ACER transakcji zawieranych przez uczestników na hurtowych rynkach energii. Poprzez zwiększenie integralności i przejrzystości hurtowych rynków energii powinno nastąpić pobudzenie otwartej i uczciwej konkurencji, a tym samym zwiększenie ochrony klientów końcowych. Nad realizacją powyższych obowiązków będzie czuwał Prezes URE oraz ACER.

2. **rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych, tzw. GBER**²⁹. Zgodnie z pkt 33 Preambuły rozporządzenia: „przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące pomocy regionalnej nie powinny (...) mieć zastosowania do środków dotyczących wytwarzania energii, jej dystrybucji i związanej z nią infrastruktury.” Jak wskazują eksperci, „KE uznała, że nadmierna pomoc w sektorze energetyki zakłóca konkurencję, a tym samym jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym. (...) Unia Europejska dąży do zbudowania wspólnego, konkurencyjnego rynku energii, na którym pomoc państwa powinna być ograniczona do minimum.”³⁰

W związku z powyższymi uwagami wróćmy do pytania czy koncentracja na takim rynku jest możliwa? Wydaje się, że tak. Jak wynika z przytoczonych powyżej danych Urzędu Regulacji Energetyki, konkurencja na rynku energii ma się dobrze. Jej dalszy rozwój zależy od poziomu świadomości odbiorców energii elektrycznej, a ten jest coraz wyższy. Ponadto, konkurencji sprzyjają ciągłe zmiany przepisów i przedsięwzięcia takie jak projekt Generalnej Umowy Dystrybucji dla Usługi Kompleksowej, czy „Kodeks dobrych praktyk sprzedawców energii elektrycznej”.³¹

Zdaniem autorów, dzięki takim instrumentom prawnym jak unbundling czy mechanizmy informacyjne wprowadzone rozporządzeniem REMIT, nawet po konsolidacji największych przedsiębiorstw energetycznych rynek będzie funkcjonował w warunkach konkurencji. Bez względu na to jak duże spółki powstaną po koncentracji, przejrzystość na rynku zostanie w dostatecznym stopniu zachowana.

Kolejnym argumentem przemawiającym za koncentracją spółek jest uzasadnienie ekonomiczne. Minister SP stwierdził słusznie, że „analizy wskazują, że wykorzystanie efektu

²⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1227/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii (Dz. U. L. 326 z 8.12.2011)

²⁹ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. U. L. 187/1 z dnia 26.06.2014 r.)

³⁰ A. Chilmon, „Nowe zasady wsparcia dla energetyki”, Portal kierunekenergetyka.pl, artykuł dostępny na stronie internetowej:

<http://www.kierunekenergetyka.pl/arttykul,10019,nowe-zasady-wsparcia-sektora-energetycznego.html>

³¹ Sprawozdanie z działalności Prezesa URE 2011, s. 28, marzec 2012 r.

skali pozwoli **obniżyć koszty wytwarzania energii oraz koszty obsługi klientów.**"³² Fuzja może stanowić bodziec do innowacji organizacyjnych, a w konsekwencji do redukcji kosztów administracyjnych lub transakcyjnych związanych z powyższymi aspektami.

Ponadto, wzrost możliwości inwestycyjnych to główny argument za konsolidacją. Konsekwencją rozporządzenia GBER będzie sytuacja, w której trudniej będzie uzyskać finansowanie projektów z zewnątrz. Spółki muszą skupić się na zwiększeniu udziału własnego kapitału w inwestycje innowacyjne, w tym np. badania. **Nic tak nie sprzyja innowacyjności jak możliwość przekazania środków na ulepszanie pomysłów naukowców, które następnie można wykorzystać w świecie biznesu.**

Zakończenie

Podsumowując wszystkie wskazane powyżej argumenty, należy stwierdzić, że po połączeniu polskie przedsiębiorstwa będą mogły konkurować ze spółkami zagranicznymi. Dzisiejsze polskie spółki są zbyt małe w stosunku do grup europejskich. Łączna wielkość sprzedaży prądu wszystkich polskich grup energetycznych w 2013 r. stanowi zaledwie połowę sprzedaży prądu spółki Vattenfall.³⁴ Warto mieć na uwadze, że niemiecka spółka E.ON sprzedała w 2013 r. ponad 5 razy więcej prądu niż PGE, Enea, Tauron i Energa razem wzięte. **Biorąc pod uwagę powyższe, należy jeszcze raz podkreślić, że w ocenie autorów jedną z dróg do powstania innowacyjnych przedsiębiorstw energetycznych jest ich konsolidacja. Bez jej przeprowadzenia pozostaniemy bowiem zbyt małymi graczami na rynku europejskim, by móc prowadzić prawdziwie innowacyjne inwestycje a dobre miejsce wśród europejskich grup energetycznych zapewnią nam jedynie duże, silne spółki, które stać na to by podjąć ryzyko z nimi związane.**

Odpowiadając na pytanie postawione przez wiceprezesa ds. rozwoju PGE „**czy rynek energetyczny to sektor dużych czy małych firm?**”³⁵, ograniczamy się do stwierdzenia, że tylko duże spółki energetyczne są w stanie być konkurencyjne. Konkurencyjność w XXI wieku nierozzerwalnie wiąże się zaś z innowacyjnością.

³² Szef MSP: analiza konsolidacji przemysłu energetycznego do końca stycznia, Państwowa Agencja Prasowa, 8.01.2015, informacja prasowa dostępna na stronie internetowej: <http://www.pap.pl/palio/html.run? Instance=cms www.pap.pl& PageID=1&s=infopakiet&dz=gospodarka&id NewsComp=192309&filename=&idnews=195620&data=&status=biezace& CheckSum=-155381254>

³⁴ I. Sudak, „Wielkie fuzje w polskiej energetyce? PGE i Energa na tle Europy”, 14.01.2015, Portal Wyborcza.biz:

http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,17254220,Wielkie_fuzje_w_polskiej_energetyce_PGE_i_Energa.html

³⁵ Dariusz Marzec, wiceprezes ds. rozwoju PGE w „Forum zmieniamy polski przemysł – Wielkie inwestycje w energetyce” TE, Nowy przemysł, nr 03/2015, s. 57